

ชื่อคุณิพนธ์	: พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทย
ผู้วิจัย	: ร.ต.ท.ชาตรี อุตสาหกรรมย์
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์	: พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร., ป.ธ. ๗, พธ.บ.(ภาษาอังกฤษ), ศศ.ม.(พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา) : รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, ป.ธ. ๙, พธ.บ.(ปรัชญา), พธ.ม.(พระพุทธศาสนา), Ph.D.(Pali & Buddhist Studies)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๓ มกราคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

คุณิพนธ์เรื่อง “พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทย” ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ๒) ศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์ ประชาพิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

จากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหมายถึงความสัมพันธ์ในทางกฎหมายที่ใช้อำนาจทางการปกครอง รวมทั้งความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลในเชิงจารีตประเพณีที่เคยมีมา ความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าวนี้หมายถึง ความสัมพันธ์ในด้านปฏิบัติการและการบริหารราชการในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับกลุ่มคน และระดับสังคม เมื่อรัฐใช้อำนาจในการปกครองบ้านเมืองผ่านทางกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อรัฐทั้งในระดับสถาบันและบุคคล ดังนั้นหลักธรรมที่รัฐควรนำมาปฏิบัติ คือ หลักธรรมาธิปไตยซึ่งเป็นหลักการสำคัญแนวพุทธ ที่ไม่ใช่รูปแบบการปกครองแต่เป็นหลักการที่เคารพยึดถือหลักธรรมเป็นใหญ่ โดยหลักธรรมสำคัญได้แก่หลักธรรมราชาซึ่งเป็นหลักธรรมของผู้ปกครองที่ดีมีสัมมาทิฐิ คือผู้ที่มีศีลเป็นข้อประพฤติพื้นฐานนั่นเอง

พัฒนาการความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏให้เห็น ๓ ด้านคือ ในด้านกฎหมาย ด้านการเมืองการปกครอง และด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา กล่าวคือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพระพุทธรูปเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเกิดจากบุญบารมี ของพระมหากษัตริย์ แต่ช่วงปลายสมัยต้นมีรูปแบบการปกครอง แนวคิดใหม่ให้เป็นการสำนึกทางประวัติศาสตร์ของรัฐ ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ยุคกลางเปลี่ยนแนวคิดจากจักรวาลวิทยามาสู่แนวคิดภายใต้อำนาจรัฐที่มั่นคงเป็นปึกแผ่น กับจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ภายใต้อุดมคติทางการเมืองสมัยใหม่ของสยามประเทศ สมัยปัจจุบันเป็นช่วงสลับสับเปลี่ยนระหว่างรัฐบาลเผด็จการกับ

รัฐบาลประชาธิปไตย ซึ่งทำให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หลายครั้ง จนถึงในรัชกาลปัจจุบัน มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปี พ.ศ.๒๕๖๐

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏชัดทางด้านกฎหมายดังนี้ รัชกาลที่ ๑ มีการตรากฎหมายพระสงฆ์ พ.ศ.๒๓๒๕-๒๓๔๔ เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก รัชกาลที่ ๔ มีการตรากฎหมายเรียกว่าประชุมประกาศ รัชกาลที่ ๔ ขึ้น สมัยรัชกาลที่ ๕ มีการตรากฎหมายลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ปรับโครงสร้างคณะสงฆ์เป็น ๒ นิกาย คือ (๑)ธรรมยุติกนิกาย (๒) มหานิกาย โดยให้มหาเถรสมาคมเป็นที่ปรึกษา ต่อมารัชกาลที่ ๘ มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งเปลี่ยนระบบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุด มาสู่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุดอยู่ที่รัฐธรรมนูญ โดยพระมหากษัตริย์ใช้อำนาจผ่านอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ สมัยรัชกาลที่ ๙ มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ครั้งที่ ๑ และในรัชกาลปัจจุบันได้ทำการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ครั้งที่ ๒ ปี พ.ศ.๒๕๖๐ ซึ่งบัญญัติให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช ดังโบราณราชประเพณีในอดีต

Dissertation Title : The Development of Power Relationshiphip Between
The State and Thai Sangha

Researcher : Lt.Pol.Chatre Utsaharumya

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee:

: Phramaha Somboon Vuddhikaro, Dr., Pali VII,
B.A.(English), M.A.(Buddhist Studies),
Ph.D.(Buddhist Studies)

: Assoc. Prof. Dr.Samiddhipol Netnimit, Pali IX,
B.A.(Philosophy), M.A.(Buddhist Studies),
Ph.D.(Pali & Buddhist Studies)

Date of Graduation : 23/1/2018

Abstract

This dissertation entitled “ The Development of Power Relationship Between The State and Thai Sangha” has three objectives: (1) to study the theory of the Power Relationship (2) to study the Development of the Power Relationship between the state and the Sangha in the Rattanakosin period (3) to study the Power Relationship between the state and the Sangha in period of Rattanakosin. This is a quality research that consists with documentary research, interview, public hearing and content analysis.

The research findings were the Power Relationship means the relation through the Law to empower the government including the interpersonal relation towards the custom. The said relation relate to the operation and administration connection in every level; interpersonal, group and society.The state authorize the power of government through the law ; moreover, the Buddhism qualify the state towards the institution and personnel level ; therefore, the Practical Dhamma Principle for the state is Dhammacracy. It is not the pattern of government; however, the concept to respect the Dhamma Principle. The important Dhamma Principle is Dhammaraja which show the good leader who has the right view; the Sila practice as normal.

The development of Power Relationship between the state and Thai Sangha state in the Rattanakosin period occurred in 3 types ; Law, Politics and the propagation of Buddhism. The early age of the Rattanakosin period the Buddha

statue were the holy and merit of the King ; however, the last of this age the dimension of Politics related with the historical sense. The middle age of the Rattanakosin period, Universal concept was changed to solidarity state concept which complied with the historical sense under the new modern Siam Country. At the Present, there are the government of autocracy switch to the government of democracy ; moreover, several time to correct The Thai Sangha Law. The last one in the period The present King of Thailand is The additional corrections Thai Sangha law 2560 B.C.

The relation of Power Relationship between the state and Thai Sangha state in the Rattanakosin period towards the law as the followings; King Rama I did written enactment the Thai Sangha law 2325-2344 B.C., King Rama IV enacted The Law meeting announcement IV. At the period of King Rama V legislated Thai Sangha law 121 R.C. which 2 sects : Dhammayuttika Sect and Great Sect ; moreover, the Sangha Supreme Council of Thailand as the advisor. The Sangha law 2484 B.C. was enacted in the period of King Rama VIII according to the supremacy was change from The King to Constitution Law. The King took the power through the Legislative Power, Executive Power and Judicial Power. At the period of King Rama IX legislated the Sangha law 2505 B.C.; moreover, the first revised in 2535 B.C. Now, The present King of Thailand edited the second Thai Sangha law 2505 B.C. with the His Majesty Supreme Patriarch will be selected by The King as the ancient traditions.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจจากสภาวะสังคมในเหตุการณ์ที่ผ่านมา เนื่องจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับคณะสงฆ์ไทยที่ทำให้บ้านเมืองเกิดความขัดแย้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาการใช้อำนาจรัฐกับคณะสงฆ์ ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวบังเกิดผลกระทบต่อความรู้สึกซึ่งเป็นวิกฤตศรัทธาในสังคมไทย และสร้างความขัดแย้งขยายวงกว้างออกไป ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษางานเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิ อาทิ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) ศ.ดร. ลิขิต ธีรเวคิน

ดัชนีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยอาศัยความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่ง จึงขอระบุนามเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ประธานคณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์ รศ.ดร. สมิตีพล เนตรนิมิตร อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์ พระมหาอดิเดช สติวโร, ดร. อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งท่านอาจารย์ทุกท่านของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารจากห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล นำมาประกอบเป็นแนวทางของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลอันทรงคุณค่าสำหรับผู้วิจัยและบุคคลทั่วไป ที่ได้ศึกษาครั้งนี้อย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร. พระราชาคณะฝ่ายมหานิกาย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต ศ.พิเศษ จ่านงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ ประจำราชบัณฑิตยสถาน ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผศ.ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล ดร.บุญเลิศ ไธสง, อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสนามหาบัณฑิตสาขาวิชาธรรมนิเทศ

ขอขอบคุณนิสิตปริญญาเอกทุกท่าน ทั้งบรรพชิตและฆราวาสที่ให้ความรู้และคำปรึกษา รวมทั้งครอบครัวอุดสาหกรรมย์และกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ ที่ได้ให้การสนับสนุนและให้คำแนะนำที่ดีรวมทั้งเป็นกำลังใจ ในการทำดัชนีนิพนธ์ครั้งนี้ด้วยดีตลอดมา ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้มีอุปการะ ตามที่ได้ระบุนามและผู้ที่มิได้ระบุนามไว้ทุกๆท่าน ให้ประสบแต่ความสุขความเจริญสิริสวัสดิพิพัฒนามงคลสมบุรณ์พูนผลและเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ธนสาร สมบัติจึงทุกประการเทอญ

ร.ต.ท.ชาตรี อุตสาหกรรมย์

๕ ธันวาคม ๒๕๖๐